

**Завдання з української літератури
для студентів 1 курсу на 2 семестр
1–М 1011
ТЕМА 1.**

**Тема : ЄВГЕН ПЛУЖНИК — ОДИН ІЗ ПРОВІДНИХ ПОЕТІВ «РОЗСТРІЛЯНОГО
ВІДРОДЖЕННЯ». СПОВІДАЛЬНІСТЬ, ЛІРИЧНІСТЬ, ФІЛОСОФІЧНІСТЬ ПОЕЗІЇ
«ДЛЯ ВАС, ІСТОРИКИ МАЙБУТНІ...»**

Основні терміни : медитація, ліричний герой

Основні поняття :

Медитація (лат. meditatio — роздум) — жанр ліричної поезії, в якому автор розмірковує над проблемами онтологічного, екзистенціального спрямування, здебільшого схилиючись до філософських узагальнень. їй найбільш властива така форма виявлення авторської свідомості, як суб'єктивований ліричний герой. Основні опозиції медитативної лірики: «людина — суспільство», «людина — людина», «людина — особистість», колізії морального характеру. Вона часто виступає як «контекст долі поета». Художньою настановою медитації постає аналіз душі, внутрішнього світу людини у співвідношенні з довкіллям. Звідси в медитативних віршах — інтонації-роздуми.

Ліричний герой — друге ліричне «Я» поета; умовне літературознавче поняття, яким позначається коло ліричних творів певного автора, форма втілення його осяянь, думок, переживань. Разом із тим ліричний герой не ототожнюється з поетом, з його душевним станом, він живе своїм життям у новій художній дійсності. Між ними існує естетична єдність, певний естетичний ідеал, виражений у тексті віршованих творів. Ліричний герой водночас концентрує в собі естетичний досвід певного покоління, нації, людства.

Матеріал лекції

ЄВГЕН ПЛУЖНИК
(1898 - 1936)

1. Біографія митця
2. Виразне читання поезії «Для вас, історики майбутні...»

Закріплення головного :

- Чому заміна розстрілу на заслання не давала поетові жодних шансів на порятунок? (Північ із суворими умовами полярного клімату та напівголодне життя в'язнів у казармах для людини, хворої на легені, означали вірну смерть).
- Як називалася перша книжка Є. Плужника, яка вийшла 1926 року? («Дні»).
- Які письменники увійшли до групи «Ланка»? (Б. Антоненко-Давидович, М. Галич, Г. Косинка, В. Підмогильний, Є. Плужник)
- До якої організації влилася «Ланка»? («Марс»)
- Назвіть, яким псевдонімом Є. Плужник підписав свої поезії, чому саме так? («Кантемирянин» — на згадку про далеку воронезьку слободу)
- Розпад якої групи сприяв утворенню «Ланки»? («Аспис»)
- Як називалася лірико-драматична, психологічна поема, що увійшла до збірки «Дні»? («Галілей»)
- Поема-роздум, що увійшла до збірки «Дні»? («Канів»)

Практичні завдання

- Доведіть, що поезія «Для вас, історики майбутні...» дійсно належить до жанру медитації. Ще вірш філософського змісту, в якому автор передає свої глибокі роздуми про важливі проблеми, відзначається внутрішньою конфліктністю, незгодою ліричного героя з поверховими поглядами на роль поета в суспільстві, його місце в історії та духовному бутті народу). Як бачить ці незабутні події ліричний герой? (Ці незабутні події для нього — «не рядки холодних слів», а пережита й пропущена крізь серце трагедія, свідок пролитої крові за волю: «О, золоті далекі будні // Серед родючих вільних нив!»)
- З чим не погоджується ліричний герой поезії? (Ліричний герой поезії «Для вас, історики майбутні» не погоджується з оцінкою прийдешнього історика, який примітивно розглядатиме творчість митців 20-х років ХХ ст. як ілюстрацію до подій: «Якийсь дідок нудний напише, // — Війна і робітничий рух... І/О, тише! // — Біль не вщух!»)
- З якою метою введено автором епітет «золоті»? (Бо тоді виборювалася свобода України, й ці дні для нього «золоті»)
- У творі якого поета ми теж можемо зустріти цей епітет? (Такий епітет зустрічаємо і в поемі П. Тичини «Золотий гомін»)

Ідейно-художній аналіз поезії за планом

1. Передісторія створення вірша.
2. Тема твору, його жанрові особливості.
3. Ідея вірша.
4. Основні поетичні образи, картини, відтворені у вірші, прийоми їх зображення.
5. Які думки й почуття ліричного героя втілені в поезії? Які художні засоби допомагають їх розкрити?
6. Особливості віршування (рима, римування, віршовий розмір).
7. Особливості строфічної будови.
8. Загальне враження від поезії.

Людське життя для історії — це тільки мить. А для людини — піт праці і кров боротьби, це радощі й страждання. Про них навряд чи напишуть майбутні історики. Можливо, узагальнять словами «війна», «робітничий рух». Для ліричного ж героя поезії — це живий біль, жива рана, і не треба її ятрити порожніми фразами. Мабуть, тільки письменникові під силу передати людські почуття, історію «підтятої» людської душі.

Ознайомившись із поезією «Для вас, історики майбутні...» я: відчув(ла)... пригадав(ла)... пофантазував(ла)... Вибрати один із варіантів та закінчити думку.

1. Повторити відомості про життєвий та творчий шлях Євгена Плужника, подати визначення течій модернізму.
2. Підготувати повідомлення про річища модерних стильових течій, у яких розвивався талант поета або розповідь про цікавий факт із життя письменника.

ТЕМА 2

Тема :Іван Кочерга. Загальний огляд життя та творчості. Історична п'єса письменника. «Ярослав Мудрий». Зміст твору. «Ярослав Мудрий».

Проблема взаємин видатної особи та народних мас.

Складність характеру особистості Ярослава Мудрого.

МАТЕРІАЛ ЛЕКЦІЇ

1. Життєвий і творчий шлях І. Кочерги

2. Боротьба України за волю і самобутню культуру у драматичній творчості

І.Кочерги

3. "Ярослав Мудрий"

4. "Свіччине весілля"

Закріплення головного

- Як ставиться автор до Святополка?
- З чим порівнюється у творі доба правління Ярослава Мудрого?
- Яку політику щодо іноземних держав проводив князь?
- Чи відповідали іноземці Ярославу взаємністю?
- За що Ярослава прозвали «мудрим»?
- Яку заповідь дав синам Ярослав перед смертю? Чи виправдали вони надії батька?

Практичні завдання

Охарактеризуйте Ярослава за допомогою цитат із тексту, які:

- вказують на інтелектуальні здібності Ярослава та його мудрість; (*«...Брат четвертий на престолі, /Ярослав розумний, сів...»*; *«... Але мудрість Ярослава /Вся була в його ділах, /У державнім будівництві, /Владі, устрою, в судах...»*)
- підкреслюють його піклування про Україну (*«...7 усю свою увагу / Ярослав звернув на лад. /І небавом Україна /Зацвіла, як пишний сад...»*);
- демонструють ставлення Ярослава до Києва (*«...Як про друга, як про сина /Дбав про його Ярослав...»*; *«Оточив його валами, /Ровом, мурами обвів./ Укріпив його, оздобив /І препишний двір завів»*)
- описують, у якому вигляді він зустрічав іноземних гостей (*«...Князь сидів на пишнім троні /З грізним берлом у руці...»*);
- уславляють його військові перемоги (*«...Він прогнав лише поляків...»*; *«...Та ходив на печенігів /І черкесів під Кавказ, /Що на нашу Україну /Нападали раз у раз»*)

1. Тестове опитування

1. Ярослав сів на трон:

- А** другим братом;
- Б** четвертим братом;
- В** третім братом;
- Г** двоюрідним братом.

2. Який епітет використав автор, описуючи Святополка?

- А** Окаянний;
- Б** мстивий;
- В** хоробрий;
- Г** кровожерний.

3. Представники якої національності не торгували в Києві?

- А** Італійці;
- Б** німці;
- В** *англійці*;
- Г** угри.

4. Як закордонні торговці найчастіше потрапляли до Києва?

- А** Разом з експедиціями;
- Б** караванами крізь Карпати;
- В** пішки крізь кордони;
- Г** *човнами по Дніпру*.

5. Який титул мав Ярослав?

- А** *Цар*;
- Б** князь;
- В** самодержець;
- Г** володар.

6. Хто розважав іноземних послів при дворі Ярослава?

- А** *Штукарі*;
- Б** клоуни;
- В** кочівні актори;
- Г** закордонні чарівники.

7. З ким не воював Ярослав, обороняючи свою державу?

- А** З печенігами;
- Б** з поляками;
- В** з черкесами;
- Г** з *татарами*.

8. Про якого брата Ярослава складав славетні пісні великий співець Боян?

- А** Святополка;
- Б** Всеволода;
- В** *Мстислава*;
- Г** Володимира.

9. Кого подолав у поєдинку брат Ярослава?

- А** Олега;
- Б** *Редедю*;

В Аскольда;

Г Юрія.

10. Що заповів Ярослав своїм синам перед смертю?

- А** Здійснити загарбницький план;

Б розпочати війну з ворогами;
В жити в мирі та розбудовувати країну;
Г покликати правити державою руського князя.

11. Ярослав передрікав, якщо сини не будуть наслідувати батька, то перетворяться на:

А нероб та ледарів;
Б ворогів;
В іноземних холопів;
Г вигнанців і жебраків.

12. Як виконали нащадки заповіт Ярослава?

А Осміялись на весь світ;
Б з честю виконали;
В виконали, як могли;
Г відмовились виконувати.

Практичне завдання

1. Напишіть міні-твір на тему «Доба Ярослава Мудрого — розквіт України» (5-7 речень).
2. Напишіть міні-твір на тему «Розквіт торгівлі за часів Ярослава» (5-7 речень).
3. Напишіть міні-твір на тему «Заповіт Ярослава Мудрого» (5—7речень).

ТЕМА 3

ТЕМА : ГРИГОРІЙ КОСИНКА .ОПОВІДАННЯ «НА ЗОЛОТИХ БОГІВ»

Основні терміни : новела

Основні поняття :

Новела — малий прозовий жанр епічного роду літератури, який сформувався в часи Відродження. Був, «новина», чудна звістка, анекдотична історія про особисті взаємини людей, що передавалась із уст в уста, а потім записувалась. Новела має усталені формальні ознаки: напружений розвиток події, її парадоксальність і несподіваний фінал.

Матеріал лекції

Г. Косинка — один із найкращих українських новелістів ХХ ст. Григорій Михайлович Стрілець (справжнє прізвище письменника) народився 29 листопада 1899 р. в с. Щербанівці на Київщині в бідній селянській родині. 1913

р. закінчив початкову школу в с. Красному й працював писарем. 1914 р. Григорій переїхав до Києва, де доводилося працювати й вчитися на вечірніх гімназійних курсах. Під час визвольних змагань брав участь у бойових діях у лавах армії УНР, за що певний час довелося відсидіти у в'язниці. Пізніше примкнув до лівих есерів («боротьбистів»), які симпатизували більшовикам. 4 травня 1919 р. в газеті «Боротьба» було надруковано автобіографічний етюд «На буряки», за підписом «Г. Косинка», що став псевдонімом письменника. 1920 р. вступив до Київського інституту народної освіти (КІНО), який згодом довелося залишити через матеріальну скруту. Його новели з'явилися на сторінках багатьох часописів, а 1922 р. вийшла його перша збірка «На золотих богів». Г. Косинка часто виступав на літературних вечірках з читанням своїх творів, що, за свідченням багатьох сучасників, він робив із неперевершеною майстерністю. Г. Косинка був членом київського літературного об'єднання письменників-попутників «Ланка» (з 1926 р. — МАРС — Майстерня Революційного Слова), до якого входили В. Підмогильний, Б. Антоненко-Давидович, Є. Плужник, Т. Осьмачка та ін.

У 1920–1930-ті рр. виходило багато збірок письменника: «В житах» (1926), «Політика» (1927), «Вибрані оповідання» (1929), «Серце» (1933) тощо. Писав він і публіцистичні твори, перекладав російських письменників. 5 листопада 1934 р. Г. Косинка був заарештований і 18 грудня того ж року розстріляний.

У своїй творчості Г. Косинка розвиває найкращі традиції української новелістики початку ХХ ст., зокрема М. Коцюбинського, С. Васильченка й передусім В. Стефаника. Письменник прагне на обмеженому часі й просторі художнього твору зобразити трагічну розірваність сучасного йому світу, в якому персонажі не можуть ужитися. Для змалювання індивідуальних характерів Г. Косинка майстерно використовує такі засоби психологічного аналізу, як індивідуалізація мовлення, точна й лаконічна художня деталь, символічний пейзаж, показ найдрібніших нюансів психологічного стану персонажів. Суспільні проблеми у творах Г. Косинки зазвичай проходить крізь індивідуалізоване сприйняття героїв, що охоплює однібічні оцінки, наголошуючи на перевазі загальнолюдських цінностей над класово-ідеологічними.

«Г. Косинка — майстер новелістичного жанру»

Українська класична література має багату спадщину майстрів новелістичного жанру. Це і В. Стефаник, і Марко Черемшина, М. Коцюбинський і С. Васильченко.

Г. Косинка — прямий їхній продовжувач, але своєрідний і неповторний, як і

кожен із них.

Тонкий психолог селянської душі, життєлюб, оптиміст, вірний правді й красі, він має величезну силу емоційного впливу на читача. Кожне суспільне явище письменник розглядав з позиції людини, очима трудівника чи через призму заможника або дезертира. Він разом із героями шукав правду, істину.

Письменник постійно й послідовно розкривав процес зростання людської гідності в середовищі українських незаможників. Його герої сильні й вольові, багаті й красиві душею, завжди дійові й життєво правдиві, переконливі.

Усе, про що написав Г. Косинка, не видумане, відібране, виношене, виважене.

Він добре знав психологію заможних селян, бо самому довелося з дитячих років поневірятися на чужих землях. Його герої — живі, пристрасні, колоритні фігури. Були вони страшними, часто жорстокими, немилосердними й цинічними, але не здатними протистояти руху часу. Такими виступають Андріян Кушнір у новелі «Політика», Кирило Смолянчук та штабс-капітан у «Гармонії».

Закріплення головного

«На золотих богів»

1. Чому Г. Косинка був такий популярний у 20—30-х рр.?
2. Розкажіть про його життєвий і творчий шлях.
3. Чому, на вашу думку, він був репресований одним із перших?
4. Які традиції продовжив у своїй творчості Г. Косинка?
5. Чому В. Стефаник назвав Г. Косинку «сином із Дівич-гори»?
6. Якою мірою власний життєвий досвід митця відобразився у його новелах?
7. Що таке новела? Чим цей жанр відрізняється від оповідання?
8. Які, на ваш погляд, теми були улюбленими для Г. Косинки?
9. Основна проблематика творчості митця.
10. М. Рильський оцінив першу збірку Г. Косинки як початок «епоеї революції». Чи виправдав новеліст ці сподівання?
11. Що таке імпресіонізм як мистецька течія і стиль?
12. Які стильові тенденції переважають в індивідуальному стилі письменника?
13. Прочитайте новелу «На золотих богів». Про що Бона? Що в ній найголовніше?
14. Як у цьому творі проявляється українська фольклорна традиція?
15. Що ви скажете з приводу авторської оцінки зображуваного?
16. Якими художніми засобами користується автор для донесення до читача основної ідеї твору?
17. Чому Г. Косинка так любив свого новелу "В житах"?
18. Який настрій переважає в цій новелі? Що в ній найголовніше: враження від

подій чи самі події?

19. Знайдіть описи природи в ній. Яка їхня роль у новелі?
20. Прочитайте оповідання «Гармонія». Які проблеми порушуються в ньому?
21. Схарактеризуйте найголовніші образи-персонажі твору.
22. Ви засуджуєте чи виправдовуєте їхні вчинки? Чи намагаєтеся знайти психологічне пояснення?
23. В чому полягає майстерність Косинки-психолога?
24. М. Рильський назвав новелу «Мати» однією з найглибших речей Г. Косинки. В чому ця глибина?
25. Схарактеризуйте образ матері.
26. Самостійно проаналізуйте новелу «Серце». Зверніть увагу на художні засоби.
27. Прочитайте оповідання «фавст». Визначте наскрізну ідею твору.
28. Чи може Прокіп Конюшина претендувати на «вічний образи»? Схарактеризуйте його.
29. Що ви можете сказати про авторські думки і почуття під час написання цього твору?
30. На основі аналізу творів Г. Косинки визначте, які риси індивідуального стилю вирізняють його з-поміж інших митців 20—30-х рр., що писали про українське село.
31. Що спільного ви можете знайти між Г. Косинкою, з одного боку, та М. Коцюбинським і В. Винниченком —з іншого?

Практичне завдання

1. Вивчити біографію Г. Косинки; прочитати й проаналізувати новели «Змовини», «На золотих богів», «Фавст».
2. Написати твір «Наскрізний пафос життєствердження в новелі Григорія Косинки «В житах» або «Мої роздуми про новелістику Г. Косинки».

**Завдання з української літератури
для студентів 2 курсу на 2 семестр
гр. 2М -996 ,2Р-999**

ТЕМА 1.

***Тема: «Григор Тютюнник. Огляд життя і творчості письменника.»
"Зав'язь" , "Три зозулі з поклоном".***

Основні терміни : новела

Основні поняття :

Новела — малий прозовий жанр епічного роду літератури, який сформувався в часи Відродження. Букв, «новина», чудна звістка, анекдотична історія про особисті взаємини людей, що передавалась із уст в уста, а потім записувалась. Новела має усталені формальні ознаки: напружений розвиток події, її парадоксальність і несподіваний фінал.

МАТЕРІАЛ ЛЕКЦІЇ

Григор Тютюнник - людина великого серця. Для нього ідеалом завжди були " доброта, самовідданість і милосердя людської душі"... Герої його творів звичайні люди, чуйні й добрі, з щедрою душею, здатні на глибоке, вірне кохання. Більшість творів письменника - новели. Та в цих невеликих оповіданнях талановитий письменник створив колоритні - незабутні образи простих людей.

Григор Михайлович Тютюнник народився 5 грудня 1931р. в с. Шилівка на Полтавщині в селянській родині. Тяжкі умови дитинства відіграли згодом істотну роль і у виборі тем та сюжетів, і у формуванні світосприймання майбутнього письменника з його драматичністю як основною домінантою: рання втрата батька, життя вдалині від матері, завдані війною моральні й матеріальні втрати тощо.

Після визволення України від фашистської навали Тютюнник закінчив п'ятий клас сільської школи і вступив до ремісничого училища; працював на заводі імені Малишева у Харкові, в колгоспі, на будівництві Миронівської ДРЕС, на

відбудові шахт у Донбасі. Після служби у Військово-Морському Флоті (у Владивостоку), де вчився у вечірній школі, вперше пробує писати (російською мовою). Значний вплив на формування його літературних смаків, на ставлення до літературної праці справив його брат - письменник Григорій Тютюнник. Уже відтоді поступово формувались характерні прикмети творчої індивідуальності молодого письменника: постійне невдоволення собою, наполегливі пошуки точного слова - найпотрібнішого, найвиразнішого, - тривале обдумування кожного твору (і згодом, досить часто, - попередня, до викладу на папері, «апробація» їх в усних розповідях). Період його літературного учнівства лишився прихованим від сторонніх очей.

Перша зустріч письменника з читачем (за підписом «Григорій Тютюнник-Ташанський») - оповідання «В сутінки» (рос. мовою: Селянка.- 1961. - № 5). Після закінчення Харківського університету (1962) Гр. Тютюнник учителював у вечірній школі на Донбасі. В 1963 - 1964 рр. працює в редакції газети «Літературна Україна», публікує в ній кілька нарисів на різні теми та перші оповідання: «Дивак», «Рожевий морок», «Кленовий пагін», «Сито, сито...». Молодіжні журнали «Дніпро» та «Зміна» вміщують новели «Місячної ночі», «Зав'язь», «На згарищі», «У сутінки», «Чудасія», «Смерть кавалера». Зацікавившись кінематографом, Гр. Тютюнник працює у сценарній майстерні Київської кіностудії ім. О. Довженка, - створює літературний сценарій за романом Р. Тютюнника «Вир», рецензує твори колег-кінодраматургів та фільми. Переходити на редакторсько-видавничу роботу, а згодом повністю віддається літературній творчості.

1966р. вийшла перша його книжка «Зав'язь» (вид-во «Молодь»). «Зав'язь» була однією з тих книжок, які засвідчили новий злет української прози і нікого популярними ім'я Гр. Тютюнника, водночас вирізнявши серед його творчої молоді.

Журнал «Дружба народів» відзначив оповідання Гр. Тютюнника як кращі в своїх публікаціях 1967р.

У 1968р. «Літературна газета» оголосила всесоюзний конкурс на краще оповідання. Гр. Тютюннику було присуджено премію за оповідання «Деревій». Твір дав назву збірці (1969), до якої увійшли повість «Облога» та кілька оповідань.

У 70-ті роки з'єднання є у пресі - республіканській («Вітчизна», «Дніпро», «Ранок») та всесоюзній («Дружба народів», «Сільська молодь», «Студентський меридіан») нові твори Гр. Тютюнника. У Талліні виходить збірка його оповідань естонською мовою (1974). Журнал «Сельская молодежь» у 1979р. (№ 1)

повідомляє, що його нагороджено медаллю «Золоте перо» - за багаторічне творче співробітництво. Виходять друком збірки «Батьківські пороги», «Крайнебо» (Київ, 1972, 1975), «Отчі пороги» (Москва, 1975), «Коріння» (Київ, 1978).

Тютюнник перекладав українською мовою твори Ст. Шукшина: 1978р. у видавництві «Молодь» вийшла збірка оповідань та кіноповістей «червона Калина»; він перекладав і твори М. Горького («Серце Данко»), І. Соколова-Микитова («Рік у лісі») та ін.

На початку 70-х років Гр. Тютюнник працював у видавництві «Веселка». Серед його продукції - настільна книга-календар для дітей «Дванадцять місяців» (1974), у підборі матеріалів до якої виявився його літературний смак, мистецька вимогливість, повага до юного читача. Пише він і сам твори для дітей, видає збірки оповідань «Ласочка» (1970), казок «Степова казка» (1973), які по-новому розкрили талант письменника.

За книги «Климко» (1976) і «Вогник далеко в степу» (1979) Григорові Тютюннику присуджено республіканську літературну премію ім. Лесі Українки 1980р.

В останні місяці життя письменник працював над повістю «Житіє Артема Безвіконного».

Не будучи в змозі в усій повноті реалізувати свій талант в атмосфері чиновницького диктату над літературою, 6 березня 1980р. Григир Тютюнник покінчив життя самогубством.

Аналіз новел "Зав'язь", "Три зозулі з поклоном".

Закріплення головного

- -Як ви розумієте назву новели
- -Як народжується кохання?

- -Що відчував до Марфи Михайло?
- -Якими рисами наділив його автор?
- -Що розповідав Михайло про своє життя в "Сибірі неісходимій"?
- -Хто в новелі наділений милосердям, здатністю розділити чужий біль, як власний?
- -Який біографічний момент у новелі?

-Який же ідейний зміст твору? Що відчував до Марфи Михайло?

-Якими рисами наділив його автор?

-Що розповідав Михайло про своє життя в "Сибірі неісходимій"?

-Хто в новелі наділений милосердям, здатністю розділити чужий біль, як власний?

-Які ваші загальні враження від твору?

Практичні завдання

Випишіть цитати з твору , у яких подається портрет батька в різні періоди його життя .

Зробити письмовий аналіз однієї з новел Г.Тютюнника .

ТЕМА 2-3

Тема : ОЛЕСЬ ГОНЧАР Загальний огляд життя і творчості митця.

Загальна характеристика доробку О.Гончара.

Роман «Собор». Захист моральних цінностей у творі. Собор як символ духовної краси людини. Герої роману

Основні терміни : епос, роман

Основні поняття :

Епос — один із родів художньої літератури, якому властива розповідно-описова (епічна) форма, широта зображення подій і характерів.

Найпопулярнішим жанровим різновидом епосу є роман.

Роман — це великий за обсягом, складний за будовою прозовий твір, в якому широко охоплені життєві події, глибоко розкривається історія формування характерів багатьох персонажів.

МАТЕРІАЛ ЛЕКЦІЇ

Олесь Терентійович Гончар народився 3 квітня 1918р. Після смерті матері, коли хлопцеві було 3 роки, із заводського селища на околиці Катеринослава (тепер Дніпропетровськ) його забрали на виховання дід і бабуся в слободу Суху Козельщанського району Полтавської області. Працьовита і щира в ставленні до людей бабуся замінила майбутньому письменникові матір. Тридцять років у житті Олеся Гончара — період формування його як громадянина й митця. До вступу в Харківський університет (1938) він навчався в технікумі журналістики, працював у районній (на Полтавщині) та обласній комсомольській газеті в Харкові і дедалі впевненіше пробував свої творчі сили як письменник. Ранні оповідання й повісті («Черешні цвітуть», «Іван Мостовий»

та ін.) Гончар присвятив людям, яких добре знав, з якими не раз стрічався в житті.

1936р., коли почалася громадянська війна в Іспанії, молодий Гончар гаряче мріяв потрапити в саму гущу тих подій. Цьому бажанню тоді не судилося збутися, але через п'ять літ він таки «кинув синій портфель» і разом з іншими студентами Харківського університету пішов добровольцем на фронт.

Воєнні умови (він був старшим сержантом, старшиною мінометної батареї) не дуже сприятливі для творчості. Але й за таких нелегких обставин О. Гончар не розлучався з олівцем та блокнотом. Вірші, що народжувалися в перервах між боями, сам письменник назве згодом «конспектами почуттів», «поетичними чернетками для майбутніх творів». Сьогоднішнє прочитання їх переконує, що це справді так. Ліричний герой «Атаки», «Думи про Батьківщину», «Братів» та інших фронтових поезій Гончара духовно, емоційно близький до героїв повоєнних його романів і новел, передусім «Прапорonosців».

Робота над «Прапорonosцями» тривала три повоєнних роки. В цей час, правда, Олесь Гончар публікує ще кілька новел і повість «Земля гуде», завершує навчання в вузі (Дніпропетровський університет, 1946), але головним підсумком цих років стає трилогія «Прапорonosці». На сторінках журналу «Вітчизна», а згодом і окремим виданням з'явилися всі три частини роману («Альпи», 1946; «Голубий Дунай», 1947; «Злата Прага», 1948). Високу оцінку творові, відзначеному двома Державними преміями СРСР, дали тоді Ю. Яновський, П. Тичина, О. Фадеев, Остап Вишня.

Після завершення роботи над трилогією «Прапорonosці» героїка війни і далі хвилювала митця. В кінці 40-х і на початку 50-х років він пише низку новел («Модри Камень», «Весна за Моравою», «Ілонка», «Гори співають», «Усман та Марта» й ін.), багато в чому суголосних з «Прапорonosцями». У написаній тоді ж документальній в основі своїй повісті «Земля гуде» зображено діяльність молодіжної підпільної організації «Нескорена Полтавчанка», очолюваної комсомолкою Лялею Убийвовк.

Видані протягом 50-х років книги новел «Південь» (1951), «Дорога за хмари» (1953), «Чари-комиші» (1958), повісті «Микита Братусь» (1951) і «Щоб світився вогник» (1955) присвячені мирному життю людей, важливим моральним аспектам їхніх взаємовідносин, а романна дилогія «Таврія» (1952) і «Перекоп» (1957) — історико-революційній проблематиці.

Якісна новизна романів «Людина і зброя» (1960) та «Циклон» (1970) полягала в тому, що акцент у них зроблено на найсироватіших питаннях життя і смерті людини, на проблемах незнищенності її.

Свіжість погляду на світ, незвичайну заглибленість у життя продемонстрував автор «Прапорonosців» у нових своїх творах, що з'явилися протягом 60 — 70-х років. Серед них — романи «Тронка» (1963), «Собор» (1968), «Берег любові»

(1976), «Твоя зоря» (1980), повість «Бригантина» (1972), новели «Кресафт» (1963), «На косі» (1966), «Під далекими соснами» (1970), «Пізнє прозріння» (1974) та ін.

Якщо роман «Тронка» приніс авторові Ленінську премію (1964р.), то доля написаного наприкінці 60-х років «Собору» склалася драматично. Перші рецензії на роман були схвальні, але невдовзі вульгаризаторська критика піддала його тенденційному ostracizmu, і твір було вилучено з літературного процесу на два десятиліття.

Працю на ниві художньої прози Олесь Гончар постійно поєднує з літературно-критичною творчістю. Почавши ще в студентські роки з досліджень поетики М. Коцюбинського і В. Стефаника, він згодом створив десятки статей, які вже публікувалися в трьох окремих книгах («Про наше письменство», 1972; «О тех, кто дорог», 1978; «Письменницькі роздуми», 1980) та входили частково до шеститомного зібрання творів письменника.

Твори О. Гончара перекладалися на 67 мов, а творчий досвід письменника засвоюється і вітчизняними, і зарубіжними майстрами слова.

Помер письменник 14 липня 1995р.

АНАЛІЗ РОМАНУ «СОБОР»

Перед тим, як розпочати роботу над аналізом роману "Собор", пригадаємо основні ознаки епічних творів та визначення літературного жанру "роман".

Епос — один із родів художньої літератури, якому властива розповідно-описова (епічна) форма, широта зображення подій і характерів.

Найпопулярнішим жанровим різновидом епосу є роман. **Роман** — це великий за обсягом, складний за будовою прозовий твір, в якому широко охоплені життєві події, глибоко розкривається історія формування характерів багатьох персонажів.

Жанрові різновиди роману:

- автобіографічний ("Волинь" Уласа Самчука);
- детективний ("І один у полі воїн" Ю. Дольд-Михайлика);
- науково-фантастичний ("Кришталевий край" Д. Бузька);
- пригодницький ("Тигролови" І. Багряного);
- соціально-побутовий ("Сестри Річинські" І. Вільде);
- роман у віршах ("Маруся Чурай" Ліни Костенко);
- фантастичний ("Самотній вовк" В. Дрозда);
- роман-щоденник (Олександр Довженко);
- філософський ("Собор", "Циклон", "Твоя зоря" Олеся Гончара).

Аналіз роману "Собор" можна провести за таким планом:

1. Жанр, композиція, сюжет, назва роману.

2. Ідейний зміст (проблематика) твору.
 3. Символічний образ собору у творі.
 4. Робітниче селище Зачіплянка. Традиції, дозвілля, світогляд мешканців.
 5. Молоде покоління у романі.
 6. Образ Володьки Лободи як втілення пристосуванства, моральної хиткості, духовної спустошеності.
 7. Індивідуальність стилю Олеся Гончара.
- Жанр, композиція, сюжет, назва роману.

Закріплення головного

- Яким вперше постає козацький собор перед нами? Які враження від цього храму залишаються у вас і чому?
- Розкажіть історію виникнення зачіплянського собору. Чому козаки вирішили залишити по собі духовну пам'ятку, а не збройно виступити проти Катерини II?
- Розкажіть про перипетії навколо собору під час громадянської війни.
- Чому зачіплянська молодь стала на захист храму в роки Другої світової війни?
- Про що свідчить перетворення собору у склад комбикормів?
- Доведіть твердження: занепадає собор — занепадає духовність.
- Чому Володька Лобода не ставиться до собору як до святині?
- Що означає берегти собори своїх душ?
- Висловіть свою думку про місце і роль О. Гончара в літературі.
- Чому ім'я Олеся Гончара, починаючи від 60-х років, пов'язують з українським національним відродженням?

Практичне завдання.

Підготувати розповідь про життя і творчість письменника, прочитати роман "Собор".

Підготуватися до практичної роботи за планом

Проблематика роману "Собор" О. Гончара

План :

1. «Собор» і навколо «Собору»: драматична доля твору.
2. Роман «Собор» – «горда поема степового козацького зодчества». Жанрова специфіка твору.

3. Проблематика роману (проблема духовної сутності сучасного українця, проблема батьків і дітей, наступності поколінь, історичної пам'яті та національних цінностей, екологічна проблема тощо).
4. Художня символіка «Собору» (козацький собор, урочище Скарбне, монумент Титану, партикулізм) та її роль у розкритті ідейного задуму твору. Лободизм як уособлення денаціоналізації потурнацтва, національного нігілізму. Історична та художня глибина цього явища.
5. Образи молоді у романі (Микола Баглай, Єлька Чечіль та ін.). Художні засоби їх моделювання.
6. Поетичний реалізм як стильова домінанта «Собору».